

ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

- за простроченим боргом – на 1,3 млрд. дол. США (до 4,2 млрд. дол. США), в тому числі за простроченими основною сумою та відсотками за довгостроковими негарантованими кредитами – на 1 млрд. дол. США та за простроченими торговими кредитами – на 0,3 млрд. дол. США;
- за короткостроковими торговими кредитами – на 1,7 млрд. дол. США (до 12,6 млрд. дол. США);

- за короткостроковими кредитами – на 0,1 млрд. дол. США (до 0,7 млрд. дол. США).

Аналізуючи стан зовнішнього державного боргу України, який виник в результаті заборгованості за позиками, наданими міжнародними організаціями економічного розвитку, необхідно відмітити, що сума заборгованості постійно зростає. Україна, яка не в змозі погасити заборгованість, натомість приймає нові позики. Але у загальних зовнішніх боргах України дуже велику частку складають корпоративні борги, а відтак, частка державного боргу є порівняно невеликою, і такою, що її Україна цілком може обслуговувати. Борги банків та підприємств також не є надто ризикованими, але саме вони створюють проблеми, серед яких є стимулювання попиту на валюту.

Отже, дослідивши особливості сучасного стану зовнішньої заборгованості України та чинники впливу на процеси формування зовнішнього державного боргу, можна запропонувати наступні шляхи виходу із боргової кризи:

- подолання залежності країни від імпорту споживчих товарів;
- здійснення валютного регулювання та задіяння механізмів зупинення втечі капіталів за кордон;
- утримання розміру державного боргу та витрат на його обслуговування в економічно безпечних межах;
- укладення угод з кредиторами щодо реструктуризації заборгованості на умовах зниження боргового навантаження та задіяти механізми активного управління зовнішнім боргом: започаткувати обмін (своп) боргових зобов'язань держави на акції підприємств, що перебувають у державній власності, ініціювати погашення боргів товарними поставками, викуп державних облігацій на вторинному ринку за грошові кошти;
- направлення коштів МВФ в розпорядження НБУ, а не на споживчий ринок, для опрацювання їх на макроекономічному рівні: врівноваженні платіжного балансу, підтримання курсу національної валюти, створення сприятливого середовища для припливу прямих іноземних інвестицій, поживлення зовнішньоекономічного сектору, що надасть можливість створення додаткових робочих місць, підвищення заробітної плати, насичення ринку грошима, зростання товарообігу, вирівнювання цін.

Розв'язання проблеми зовнішньої заборгованості буде сприяти створенню необхідних правових та економічних умов для акумулювання внутрішніх заощаджень країни, відновлення довіри кредиторів та активізації іноземного інвестування.

Література

1. Кучерявенко Н.П. Финансовое право: [Учеб. пособие] / Н.П. Кучерявенко – Харьков: Легас, 2003. – 359с.
2. Орлюк О.П. Финансовое право: [підручник] / О.П. Орлюк. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 527с.
3. Козюк В.В. Державний борг в умовах ринкової трансформації економіки України / В.В.Козюк. – Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – 238с.
4. Корнієнко Р.О. Сучасний стан державного боргу та аналіз його проблематики / Р.О.Корнієнко, Р.І.Митранюк. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com/>
5. Сайт Міністерства фінансів України. Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>
6. Сайт Національного банку України. Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Publication/econom/Balans/ZB_text.pdf

332.133.6

*Чекалін Д.В., ст.викладач,
Донецький інститут ринку та соціальної політики*

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ПРОМИСЛОВИХ КОМПЛЕКСІВ

В умовах глобалізації проблема забезпечення сталого розвитку є актуальною для економічних систем як міждержавного, державного, так і регіонального рівнів. Посилення міжнародних зв'язків употужнює щільність зв'язку між економічним розвитком регіонів України, що зменшує їх здатність самостійно впливати на розвиток економічних процесів та явищ у власних межах. Для Донецької області проблема контролю за соціально-економічними процесами є особливо значущою внаслідок

експортоорієнтованості промислового комплексу регіону та суттєвої частки експорту товарів у складі Валового регіонального продукту. Зменшення обсягів експорту продукції загрожує погіршенням як економічних, так і соціальних показників розвитку регіону та завдає серйозну втрату національній безпеці держави.

У міжнародній практиці існують приклади управління ризиками окремих регіонів, в тому числі й зовнішньоторговельними. За допомогою визначення ризикоутворюючих чинників, формування та реалізації програм з їх усунення, уникнення або згладжування результатів їх прояву, вдається запобігати кризових явищ та негативних проявів реалізації різних видів ризиків. На сьогодні як в Україні в цілому, так і в окремих її регіонах не існує системи управління ризиками, яка б дозволила реалізувати стабільний розвиток економіки та соціального добробуту населення.

Дослідженню різних аспектів проблеми управління ризиками зовнішньоторговельної діяльності як складової регіональної системи управління ризиками присвячені наукові праці вітчизняних вчених, що підкреслює її актуальність.

Так, в роботах Л. Маханець доведено, що зовнішньоекономічна діяльність найбільше підлягає впливу ризику, побудовано економіко-математичні моделі управління транспортними та інвестиційними ризиками у цій сфері [1, с. 5-6]. В. Крамаренко, К. Оніщенко, М. Твердохлебовим запропоновано впровадження механізму управління країновими ризиками за допомогою хеджування, страхування та посилення ролі електронної комерції [2, с. 8].

Механізму управління ризиками зовнішньоторговельної діяльності регіональних промислових комплексів до останнього часу приділялося недостатньо уваги. Між тим, це питання є актуальними, і вирішення його на регіональному рівні буде сприяти усуненню негативних наслідків економічного характеру як для країни в цілому, так і окремих підприємств і населення.

Мета статті – проаналізувати вплив ризиків зовнішньоторговельної діяльності регіонального промислового комплексу на макроекономічні показники регіону та підходи до удосконалення механізму управління ними.

Одним з найбільш вагомих чинників впливу на обсяги господарської діяльності Донецької області є величина експорту товарів. Так, згідно із проведеним дослідженням впливу обсягів експорту на Валовий регіональний продукт (ВРП) Донецької області, було визначено модель лінійної залежності між цими двома показниками:

$$GDP = 1,431 \times E, \quad (1)$$

де GDP – ВРП Донецької області; E – обсяг експорту товарів.

Графік регресійної залежності та значення частки дисперсії результативного признаку, що пояснюється регресією, відображені на рис. 1.

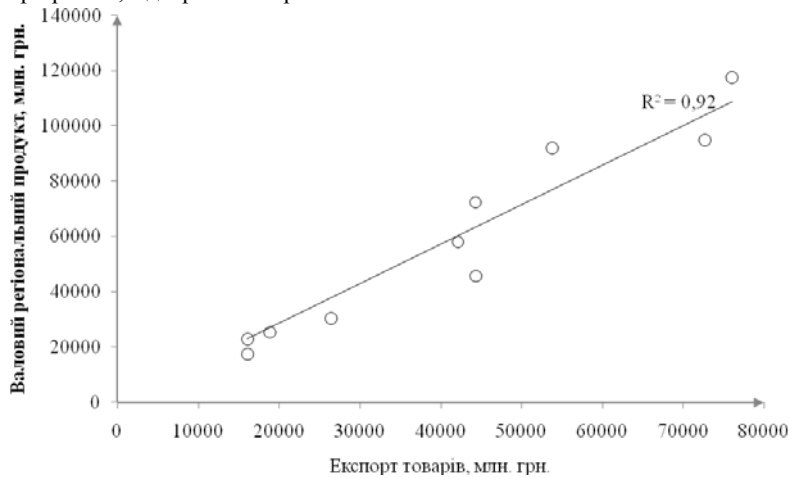

Рис. 1. Регресійна залежність між обсягом експорту товарів та ВРП Донецької області

Щільність зв'язку між цими двома показниками дорівнює 0,963, тобто зміни у обсязі експорту товарів визначають 92,7% змін величини ВРП. Значення параметру пояснюючої змінної у моделі

ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

дорівнює 1,431, що свідчить про те, що зміна обсягу експорту на 1 грн. змінює на 0,431 грн. інші складові ВВП: обсяг споживання продукції населенням, накопичення капіталу, експорт послуг та імпорт (для останнього зміни носять характер зворотній загальній тенденції).

Суттєвий вплив обсягу експорту товарів на регіональні макроекономічні показники є джерелом ризиків погіршення соціально-економічного становища регіону внаслідок змін на світових ринках та темпів економічного розвитку інших країн.

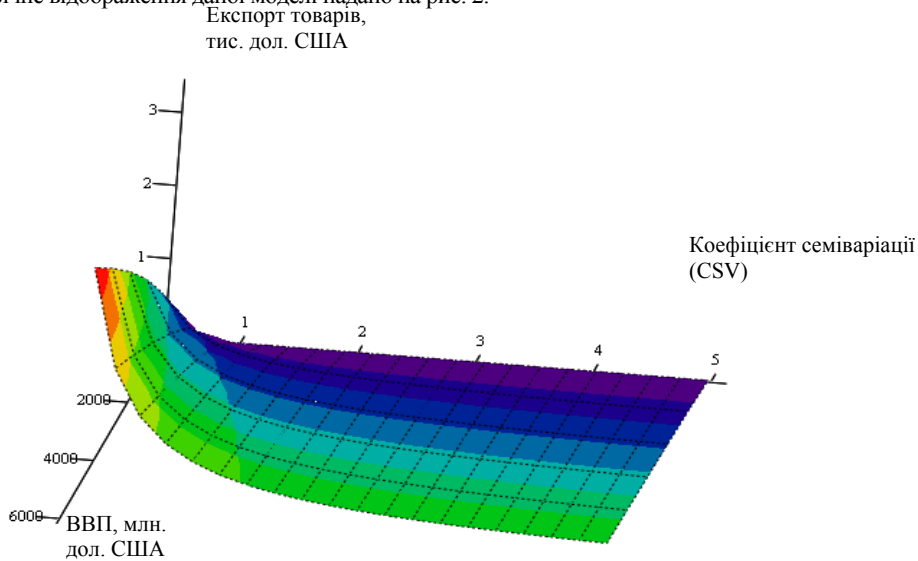
Згідно із проведеною оцінкою, фактичні обсяги експорту до конкретної країни визначаються на 56,3% обсягами економічної діяльності та на 35,9% величиною ризику зовнішньоторговельної діяльності із даною країною.

Модель, використана для оцінки, визначається системою диференціальних рівнянь:

$$\begin{cases} \frac{\partial E(CSV; GDP)}{\partial CSV} = aCSV^b \\ \frac{\partial E(CSV; GDP)}{\partial GDP} = cGDP^d \end{cases}, \quad (2)$$

де $E(CSV; GDP)$ – функціональна залежність обсягів експорту від величин CSV та GDP; CSV – показник, що відображає рівень ризику, коефіцієнт семіваріації [3, с. 45-46]; GDP – показник, що відображає економічну активність країни-експортера; a, b, c, d – параметри моделі.

Графічне відображення даної моделі надано на рис. 2.

g

Рис. 2. Графічне відображення моделі експорту за країнами

Згідно даної моделі за результатами спостережень за обсягами експорту протягом 2001-2010 років коефіцієнт еластичності експорту за рівнем Валового внутрішнього продукту дорівнює 0,704, а за рівнем ризику – 1,33, що свідчить про більш значний вплив змін ризику ніж обсягів економічної діяльності на розмір експорту.

Тобто для збільшення та підтримки обсягів експорту товарної продукції більш доцільним є орієнтація на ринки країн з невеликим рівнем ризиків зовнішньоторговельної діяльності, ніж на ринки країн з великими обсягами економічної діяльності. Країнами з нереалізованими потенційними можливостями збільшення обсягів експорту товарів та низьким рівнем як зовнішньоторговельної діяльності, так і політичними ризиками є Ізраїль, Монголія, Японія, Велика Британія, Франція тощо. На сьогодні експортним можливостям регіону у відношенні до цих країн приділяється недостатньо уваги.

Здійснення заходів, щодо активізації зовнішньоторговельної діяльності з цими країнами, підвищення якості та відповідності продукції міжнародним стандартам та вимогам, диверсифікація експорту за товарними групами дозволять зменшити залежність регіональної економіки від темпів економічного світового розвитку, динаміки ВВП окремих країн та кон'юнктури світових і національних ринків продукції.

В Донецькій області з метою удосконалення управління ризиками зовнішньоторговельної діяльності необхідно розробити відповідну регіональну програму. В ході виконання програми необхідно опрацювати конкретні механізми державної підтримки експорту з метою нарощування обсягів виробництва, підвищення стабільності у обсягах реалізації та зростання рівня технологічності і якості виробництва.

Формування програми повинно базуватися на принципі нівелювання впливу у наступному ланцюгу: зміни темпів економічного розвитку світової економіки – коливання кон'юнктури світових та національних ринків продукції – зміни обсягів експорту регіону – пертурбації соціально-економічного розвитку регіону. Основну увагу при цьому слід приділити зменшенню впливу кон'юнктури ринків на зміни обсяги експорту та сповільненню залежності між обсягами експорту товарів і основними макроекономічними показниками області. Метою виконання програми повинно стати забезпечення стабільного соціального економічного розвитку Донецької області.

Слід зазначити, що на сьогодні в регіоні виконуються заходи щодо зменшення впливу ризиків зовнішньоторговельної діяльності на економічну ситуацію. В рамках регіональних та державних програм проводяться наступні заходи:

- підтримка позитивного іміджу регіональної економіки під час прийому іноземних делегацій Донецькій області та закордонних візитів представників регіону;
- сприяння імпорту сучасних технологій і обладнання;
- залучення підприємств області до участі у міжнародних тендерах, бізнес-форумах, виставково-ярмаркових заходах, широкомасштабних міжнародних проектах та сприяння у створенні ними за межами України представництв, торговельних і сервісних центрів;
- сприяння просуванню продукції підприємств-експортерів області та розповсюдженню їх комерційних пропозицій через закордонні дипломатичні установи та представництва України, а також під час проведення спільних заходів з представниками бізнесу країн-партнерів;
- організація прийомів офіційних іноземних делегацій, дипломатичних установ іноземних держав в Україні та сприяння організації відповідних візитів делегацій області, участь у засіданнях Бюро Асамблеї Європейських Регіонів;
- укладання Угод про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво області з регіонами іноземних держав та активізація виконання раніше укладених Угод про співпрацю;
- забезпечення виконання Плану заходів до Державної цільової програми формування позитивного міжнародного іміджу України на 2008-2011 роки;
- підготовка англomовних інформаційно-рекламних матеріалів про пріоритетні проекти окремих підприємств регіону з виробництва конкурентоспроможної продукції та розвитку інфраструктури для розповсюдження за кордоном;
- забезпечення обміну інформацією з торговельно-економічними місіями у складі дипломатичних представництв України за кордоном, комерційними відділами Посольств іноземних держав в Україні про проведення міжнародних виставкових заходів, бізнес-форумів, стан співробітництва з країнами та регіонами тощо;
- забезпечення проведення в області економічних місій, бізнес-форумів, днів економіки зарубіжних країн, ділових зустрічей, семінарів, «круглих столів» за участю представників ділових кіл зарубіжних країн, а також участі суб'єктів підприємницької діяльності області у заходах міжнародного характеру за межами України;
- використання перебування іноземних делегацій для ознайомлення з соціально-економічним станом регіону та просування інтересів області за кордон;
- проведення спільних прес-конференцій керівництва облдержадміністрації з Послами іноземних держав, представниками міжнародних організацій під час їх перебування в регіоні;
- забезпечення проведення в області заходів, присвячених святкуванню Днів Європи та культури зарубіжних країн із залученням представників Посольств країн-учасниць Європейського Союзу;
- організація інформаційного обміну з журналістами зарубіжних засобів масової інформації, проведення прес-турів для представників зарубіжних ЗМІ;
- розповсюдження на міжнародних виставках, форумах, конгресах за кордоном інформаційно-рекламних матеріалів іноземними мовами, що популяризують Донецьку область [4, с. 95-98].

Виконання цих заходів має отримати систематичність та спрямованість у виборі географічних напрямків діяльності саме за найбільш пріоритетними напрямками розвитку за рівнем ризиків. З цією метою необхідно виконання наступних завдань:

В Донецькій області з метою удосконалення управління ризиками зовнішньоторговельної діяльності необхідно розробити відповідну регіональну програму. В ході виконання програми необхідно опрацювати конкретні механізми державної підтримки експорту з метою нарощування обсягів виробництва, підвищення стабільності у обсягах реалізації та зростання рівня технологічності і якості виробництва.

Формування програми повинно базуватися на принципі нівелювання впливу у наступному ланцюгу: зміни темпів економічного розвитку світової економіки – коливання кон'юнктури світових та національних ринків продукції – зміни обсягів експорту регіону – пертурбації соціально-економічного розвитку регіону. Основну увагу при цьому слід приділити зменшенню впливу кон'юнктури ринків на зміни обсяги експорту та сповільненню залежності між обсягами експорту товарів і основними макроекономічними показниками області. Метою виконання програми повинно стати забезпечення стабільного соціального економічного розвитку Донецької області.

Слід зазначити, що на сьогодні в регіоні виконуються заходи щодо зменшення впливу ризиків зовнішньоторговельної діяльності на економічну ситуацію. В рамках регіональних та державних програм проводяться наступні заходи:

- підтримка позитивного іміджу регіональної економіки під час прийому іноземних делегацій Донецькій області та закордонних візитів представників регіону;
- сприяння імпорту сучасних технологій і обладнання;
- залучення підприємств області до участі у міжнародних тендерах, бізнес-форумах, виставково-ярмаркових заходах, широкомасштабних міжнародних проектах та сприяння у створенні ними за межами України представництв, торговельних і сервісних центрів;
- сприяння просуванню продукції підприємств-експортерів області та розповсюдженню їх комерційних пропозицій через закордонні дипломатичні установи та представництва України, а також під час проведення спільних заходів з представниками бізнесу країн-партнерів;
- організація прийомів офіційних іноземних делегацій, дипломатичних установ іноземних держав в Україні та сприяння організації відповідних візитів делегацій області, участь у засіданнях Бюро Асамблеї Європейських Регіонів;
- укладання Угод про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво області з регіонами іноземних держав та активізація виконання раніше укладених Угод про співпрацю;
- забезпечення виконання Плану заходів до Державної цільової програми формування позитивного міжнародного іміджу України на 2008-2011 роки;
- підготовка англomовних інформаційно-рекламних матеріалів про пріоритетні проекти окремих підприємств регіону з виробництва конкурентоспроможної продукції та розвитку інфраструктури для розповсюдження за кордоном;
- забезпечення обміну інформацією з торговельно-економічними місіями у складі дипломатичних представництв України за кордоном, комерційними відділами Посольств іноземних держав в Україні про проведення міжнародних виставкових заходів, бізнес-форумів, стан співробітництва з країнами та регіонами тощо;
- забезпечення проведення в області економічних місій, бізнес-форумів, днів економіки зарубіжних країн, ділових зустрічей, семінарів, «круглих столів» за участю представників ділових кіл зарубіжних країн, а також участі суб'єктів підприємницької діяльності області у заходах міжнародного характеру за межами України;
- використання перебування іноземних делегацій для ознайомлення з соціально-економічним станом регіону та просування інтересів області за кордон;
- проведення спільних прес-конференцій керівництва облдержадміністрації з Послами іноземних держав, представниками міжнародних організацій під час їх перебування в регіоні;
- забезпечення проведення в області заходів, присвячених святкуванню Днів Європи та культури зарубіжних країн із залученням представників Посольств країн-учасниць Європейського Союзу;
- організація інформаційного обміну з журналістами зарубіжних засобів масової інформації, проведення прес-турів для представників зарубіжних ЗМІ;
- розповсюдження на міжнародних виставках, форумах, конгресах за кордоном інформаційно-рекламних матеріалів іноземними мовами, що популяризують Донецьку область [4, с. 95-98].

Виконання цих заходів має отримати систематичність та спрямованість у виборі географічних напрямків діяльності саме за найбільш пріоритетними напрямками розвитку за рівнем ризиків. З цією метою необхідно виконання наступних завдань:

1) визначення країн пріоритетного розвитку зовнішньоторговельної діяльності за рівнем ризиків;

2) виконання заходів з розвитку зовнішньоекономічної діяльності з цими країнами;

3) контроль за рівнем диференціації експорту за країнами експорту [5, с. 81-82].

В ході дослідження доведено взаємозв'язок між економічними показниками регіону та рівнем ризиків зовнішньоторговельної діяльності регіонального промислового комплексу, що є піддрунтям необхідності посиленої уваги в управлінні регіональними ризиками до чинників, які впливають на обсяги зовнішньої торгівлі, для визначення напрямів зменшення їх рівня. На основі аналізу сучасного досвіду розроблено напрями удосконалення механізму управління ризиками Донецького регіону. Запропоновано розробка програми, в якій би враховувався рівень ризиків зовнішньоторговельної діяльності з окремими країнами та визначалася пріоритетність вибору напрямків діяльності за країнами-партнерами. Визначені завдання системи управління ризиками зовнішньої торгівлі регіону.

Література

1. Маханець Л.Л. Моделювання ризику в зовнішньоекономічній діяльності : дис. ... канд. екон. наук : 08.03.02 / Маханець Любов Леонідівна. – К., 2002. – 204 с.

2. Крамаренко В.І. Управління зовнішньоекономічними ризиками в умовах глобалізації : монографія / В. І. Крамаренко, К.М. Оніщенко, М. І. Твердохлебов; під загальною ред. д.е.н., професора В. І. Крамаренко. – Сімферополь: ДІАЙП, 2010. – 354 с.

3. Верченко П.І. Багатокритеріальність і динаміка економічного ризику (моделі та методи) : Монографія / П. І. Верченко. – К. : КНЕУ, 2006. – 272 с.

4. Програма економічного і соціального розвитку Донецької області на 2010 рік / Донецька обласна державна адміністрація. – Донецьк : Донецька обласна державна адміністрація, 2010. – 295 с.

5. Ілляшенко С.М. Економічний ризик : 2-ге вид., доп. і перероб. / С. М. Ілляшенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 220 с.

336.744:336.748 (477)

Пушкарчук О.А., викладач,

Київський економічний інститут менеджменту

ИНТЕГРАЦИЯ УКРАИНЫ У СВИТОВИЙ ФИНАНСОВИЙ РИНОК

Сучасний етап розвитку світової економіки та міжнародних відносин, що характеризується виходом з ГЕК, демонструє нерівномірність та диспропорційність розвитку міжнародних фінансово-інвестиційних відносин та неспроможність держав самостійно ефективно трансформувати національні економіки. У цих умовах колективна співпраця, аналіз дій урядів країн з розвинутою економікою та керівництва міжнародних валютно-фінансових організацій дозволить зрозуміти шляхи реформування національних економік з метою нейтралізації негативних наслідків кризи. Світові економічні зв'язки потрібні Україні для стабільного і швидкого розвитку продуктивних сил і покращення життєвого рівня населення. Необхідність входження України до системи світових господарських зв'язків зумовлюють подальшу інтеграцію нашої держави у світовий фінансовий ринок та розвитку співпраці з міжнародними валютно-фінансовими організаціями.

Проблематика сутності та розвитку світового фінансового ринку, його структури є предметом дослідження багатьох українських та зарубіжних науковців. Серед них доцільно виділити Гальчинського А.С., Козака Ю.Г., Луцишин З.О., Мазаракі А.А., Рогача О.І., Руденко Л.В., Рум'янцева А.П., Філіпенко А.С. та ін. Серед класичних наукових праць, у яких досліджуються проблеми функціонування фінансових відносин можна виділити роботи Петті В., Сміта А., Рікардо Д., Маркса К., Кейнса Дж.М., Юма Д., Хікса Дж. Проте окремі питання є недостатньо висвітленими. До них доцільно віднести передумови, проблеми та шляхи їх вирішення з метою поступової трансформації нашої держави у повноправного учасника світового фінансового ринку.

Метою статті є аналіз сучасного стану та перспектив інтеграції України у світове господарство.

Теоретичною і методологічною основою даного дослідження виступають положення сучасної економічної теорії, наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених в сфері дослідження проблем валютного регулювання. Для розв'язання поставлених завдань використано такі методи наукового дослідження, як системний, аналіз і синтез, узагальнення, абдукція і аддукція.